

(ياسى 7 - بەتتە)

كومر قىشقىل گازىن شىعارۇدىڭ بەلگىلەنگەن وركەش ʼمانى، كومر قىشقىل گازىن بىدېتاراپىناۋ قېزمىنى تارتىپىن ىلگەرلەتەلەدى. كومر قىشقىل گازىن شىعارۇ-دىڭ بەلگىلەنگەن وركەش ʼمانى ارەكەت جوباسى تىپاناۋ-تاندىرېلادى. ەنەرگيا كۆڭگەرسى ىلگەرلەتىلىپ، ەنەرگيا ۋسىنىى شىنايى قامناماسز ەتلىپ، بايلىق نەگىزى تىپاناق ەتلىپ، الدىمەن قۇرېپ، ودان كەيىن كۇششەن قالدېرۇعا، جان - جاقىتى جوسپارلاۇعا تاباندى بولپ، ەنەرگيانىڭ تومەن كومر قىشقىل گازغا تىيىن وزگەرتۇى ىلگەرلەتەلەدى. كومىردى تازا، جوعارى ۋنىمىدى پايدالانۇ كۇشەيتىلىپ، كومر تۇتىنۇ مولشەرىن ازايىتۇ، باسقا وتىن كوزدەرىن پايدالانۇ تارتىپىن جۇرگىزىلىپ، كومر ەلەكتىرىن ەنەرگيا ۋنەمدەيتىن، كومر قىشقىل گازىن ازايىتاتىن ەتىپ جاڭغالۇ، يەكەمدى جاڭغالۇ، جىلۇ بەرۇدى جاڭغالۇ ىلگەرلەتەلەدى. ەرى تۇرپياتتى جەل ەلەكتىر، كۇن ەلەكتىر بازالارى مەن ونىڭ سايەكىستى تەڭشەۋ سىياتتى ەلەكتىر قاينالارېن جوبالاۋ قۇرىلىسى ىلگەرلەتىلىپ، ەلەكتىر جەللىەرنىڭ تۇندانمالى ەنەرگيا-دان شىعارىلغان توكنى قابىلداۋ قۇانى جوعاريلاتىلەدى. تىرشلىكتىڭ ماسسا - ەنەرگياللىق دامۇنۇ قولداۋ كورسە-تەلەدى. جاسىل جانە تومەن كومر قىشقىل گازى جايغىم-دامعى تەخنىكىكارلدى زەرەتتەپ اشۇ جانە ونى چاپلاما-تىرۇ، قولداىئۇ ىلگەرلەتىلىپ، جاسىل جاساۋ جانە جاسىل قىزمەت وتەۋ جۇبەيسى ورناتىلادى، بولات - تەمىر، ʼئۇستى مەتال، مۇناي جىمپيا ەنەرکاسىي، جىمپيا ەنەرکا-سىي، قۇرىلىس ماتەريالدارى سىياقتى سالالاردا ەنەرگيا ۋنەمدەۋ، كومر قىشقىل گازىن ازايىتۇ ىلگەرلەتىلىپ، قا-تىناستا جانە قۇرىلىس ساىلۇدا ەنەرگيا ۋنەمدەۋ كۇشەيتى-لەدى. ەنەرگيانى كوپ سارىپ ەتەتىن، لاس زاتىئاردى كوپ شىعاراتىن، تومەن دەڭگەبىلى نىسانداردى كوزسىز-دىكىيەن دامىتۇ باىتىل تىپىلادى. ەكولوگياللىق جۇبەينىڭ كومىرتەگىن توپىتاۋ قابىلەتى جوعاريلاتىلادى، ەنەرگيا جۇمىالىمىن ʼقوس تىزگىندەۋەدن ʼكومر قىشقىل گازىن شىعارۇ جالبى مولشەرىن جانە كۇشەملەللىگىن ʼقوس تىزگىندەۋگە ʼقاراي بۇرىلىس جاسالادى، لاس زاتىئاردى از شىعارىپ، كومر قىشقىل گازىن ازايىتۇعا شا-بىنتاندىرۇ - تەجۇۋ ساياساتى كەمەلدەندىرىلىپ، جاسىل فيئانىستى دامتىپ، جاسىل، تومەن كومر قىشقىل گازدى ʼكوندىرىس، تۇرمىس ʼئاسىلى جەدەل قالىپتاسادى.

(9) ھالىق تۇرمىسى شىنايى قامناماسزاندندىرە-لىپ جانە جاقسارتىلىپ، قوعامدىق باسقارۇ كۇشەيتىدە-لەدى جانە وندا جاڭغالق اشىلادى. بار كۇشنى سالىپ ʼئىس تىندىرۇعا، شاماعا قاراي ʼئىس سىتەۋگە تاباندى بولپ، الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋ دەڭگەبى ۋزدىكىسىز جوعارىلاتىلىپ، ھالىق بۇقاراسى جاپپاي كوڭىل ʼبولپ، نازار اۋدارىپ وترىغان ھالىق تۇرمىسى ماسەلەسى كۇش سالا شەشىلەدى.

ۋقۇ - اعارتۇ ادىلدىكى مەن ساپاسىن جوعارىلاتۇ جەبەلەدى. ʼمورال ارقىلى ادام تارىبەلەۋ سىندى ʼئۇمىر-لى مىندەت تىپاناقئاندىرېلادى. مىندەتتى ۋقۇ - اعارتۇ-دىكى ساپالى، بىرەكلىكى دامۇى مەن قالا، اۋىلداردا ʼغىر تۇلعالانۇى ىلگەرلەتىلىپ، ۋقۇ - اعارتۇ بايلىعى تۇرقاقتى جان سانلىق كولمىنە قاراي ورنالاستىرىلىپ، ۋقۇ جا-سىنداعى بالالاردىڭ جاقىن ماڭغان ۋقۇعا تۇسۇنە كەپىدە-دىكى تەلىلەدى. قالاعا يازىپ جۇمىس سىتەڭگەندەردىڭ پەرزەنتتەرىنىڭ ۋقۇعا ʼئۇسۇ ماسەلەسى ويداعىداي شە-شەلەدى. مىندەتتى ۋقۇ - اعارتۇ ساتسىنداعى ۋقتۇشىلار-دىڭ ەڭبەكاقىسى، يىگىلگى جاپپاي تىپاناقئاندىرېلىپ، اۋىل - قىستاقئارداى ۋقتۇشىلاردى باغىنئامالى جەتىلە-دىرۇ، قىزمەتتىكى كەزىندە كۇرۇستان وتكىزۇ جانە يىگىلە-گىن قامناماسزاندندىرۇ كۇشەيتىلەدى. مىندەتتى ۋقۇ - اعارتۇ ساتسىنداعى اۋىرتپاللىقتى جەڭىلەتۇ قىزمەتى ۋز-دىكىسىز ويداعىداي سىستەلەدى. جالبىغا ʼئىپىمدى مەكتەپكە دەپىنگى ʼبىلىم بەرۇ بايلىعى كوپ جولدارمەن ارتتىرىلال-دى. اۋدان كولەمىندەگى ادەتتەگى ورتا مەكتەپتەر قۇردە-لىسى كۇشەيتىلەدى. ەرەكشە ۋقۇ - اعارتۇ، بىلىكتىلىكى جەتىلدىرۇ، ارناۋلى تارىبە ويداعىداي جۇرگىزىلىپ، ھالىق باسقارۇشىنداعى ۋقۇ - اعارتۇدىڭ دامۇننا قولداۋ كورسەتەلەدى جانە ارناغا تۇسىرىلەدى. مەملەكەت بويىنە-شا ʼغىر تۇتاس قولدايلاتىن ʼتىل - جازۇدىڭ جەلپالساۋ دارەجىسى مەن ساپاسى جوعاريلاتىلادى. ۋسى زامانى كاسىپتىڭ ۋقۇ - اعارتۇ دامىتىلادى، كاسىپتىك ۋقۇ - اعارتۇدىڭ ۋقتىۋ شارت - جاعدايى جاقسارتىلىپ، ۋندە-رىس پەن ۋقتىۋ توعىسقان مەكتەپ باسقارۇ ʼئىجۇزىلىسى كەمەلدەندىرىلەدى. كاسىپتىك ۋقۇ - اعارتۇدىڭ ساپەكە-سىمىدىلىگى كۇشەيتىلەدى، جوعارى دارەجەلى ۋقۇ - اعارتۇدىڭ ماندىك دامۇى ىلگەرلەتىلىپ، جوعارى دارە-جەلى ۋقۇ - اعارتۇدىڭ ورنالساۋى ساپاللاندىرىلىپ، ماڭغايالى دىي دامۇە جانە ماڭغايالى دىي پاندەر تۇرگە ʼبولپ قۇرىلىپ، تەخنىكا، اۋىل شارۋاشلىقى، مەدىتسىننا كاسىپتەرىندەگى تاپشى دارىندىلار جەدەل جەتىلدىرىلىپ، ورتا، باتىس بولكىتىڭ جوعارى دارەجەلى ۋقۇ - اعارتۇ-نىڭ دامۇننا قولداۋ كورسەتەلەدى. جوعارى مەكتەپتەرگە ۋقۇشى قابىلداۋدا ورتا، باتىس بولكىتەر مەن اۋىل - قىستاق وڭىرلەرىنە بەيمەدەلۇ تەبىئى ۋزدىكىسىز ارتتىرىلال-دى. ۋقتۇشى ۋمورالى، ۋقتۇشى سىبىلى قۇرىلىسى كۇشەيتىدە-لەدى، مەكتەپ، وتباسى، قوعام سەلبەسكەن ادام تارىبەلەۋ مەخانىزىمى قوللىنىلدىن ʼتىل - جازۇدىڭ جەلپالساۋ مىتىلادى، ۋمورال ۋرپەرن جۇبەيسى كەمەلدەندىرىلەدى، تۇتاس قوعامدا ۋقتۇشىلاردى ارداقىتاپ، ۋقۇ - اعارتۇعا ʼمان بەرۇ دارىپتەلەدى، ەلىمىزدە مەكتەپتە ۋقتىپ جاتقان 200 مىلليون ۋقۇشى بار، بارلىق وتباسىنا جانە جۇڭخۇا

ۋلتىنىڭ بولاشىغانا ساپاتىن ۋقۇ - اعارتۇ سىندى ۋسى ʼغىرى ʼئىستى ويداعىداي سىتەۋگە تاباندى بولۇ كەرەك. مەدەۋ - دەنساۋلىق ساقتاۋعا قىزمەت وتەۋ قۇاتى جوعارىلاتىلادى. تۇرغىنئادرىڭ مەدەلۇن قاقمىسىزاندە-دىرۇعا جانە نەگىزكى الەۋمەتتىك دەنساۋلىق ساقتاۋعا قىزمەت وتەۋ قاراجاتىنا جان باسنا قازىنادان بەرىلەتىن قوسىمشا كومەك قاراجات ولىشىمى جانە دە جەكە - جەكە 30 يۇان جانە 5 يۇان جوعارىلاتىلىپ، نەگىزكى مەدەلۇ-دى قامسىزداندندىرۇدى ولكە دارەجەلى ʼغىر تۇتاس جوسە-پارلاۋ ىلگەرلەتەلەدى. ەدارى - دارمەك پەن جوعارى قۇندى مەدىتسىناللىق ماتەريالداردى شوغىرلى، مولشەر-مەن ساتىپ اۋ ىلگەرلەتەلىپ، ۋندىرۇ مەن ۋسىنىمعا شىنايى كەپىلدىك ەتەلەدى. ەدارى - دارمەك، ۋاكسىننا ساپاسى ھاۋپسىزدىگىن باقىلاۋ - باسقارۇ كۇشەيتىلەدى. مەدەلۇدى قامسىزداندندىرۇدىڭ اقى تولەۋ ʼئاسىلى رەفۇر-ماسى تەرەڭدەتەلىپ، مەدەلۇدى قامسىزداندندىرۇ قورىن باقىلاۋ - باسقارۇ كۇشەيتىلەدى. ولكە اتتاپ وزگە جەرەدە مەدەلۇدە توتە ەسەپ جابۇ ەدىسى كەمەلدەندىرىلىپ، مەدەلۇدى قامسىزداندندىرۇدامى ەدارى سىتەتۇ كولەمى بۇكىل ەل بويىشنا نەگىزەتن بىرلىككە كەلتىرىلەدى. الدىن اۋدى نەگىزە تەتۇگە تاباندى بولپ، سالاماتلىق تارىبەيسى مەن سالاماتلىق باسقارۇ كۇشەيتىلەدى، سالا-ماتتى جۇڭگو ارەكەتىنى ئىشكەرىلەي ىلگەرلەتەلەدى. جۇرەك - مى قان تامىرلارى اۋرۇى، راك سىياقتى سوزىلە-مالى اۋرۇلار جانە وكپە تۇبەركۇلەزى، باۋىر قابىنۇى سىياقتى جۇقپالى اۋرۇلاردان ساقتانۇ جانە ونى مەدەۋگە قىزمەت وتەۋمەن قامناماسز تەتۇ دەڭگەبى بىرتىندەپ جوعارىلاتىلىپ، سىرەك كەزىگەتتىن اۋرۇلاردى زەرەتتەۋ جانە وعان سىتەتىلەتن ەدارى - دارمەكپەن قامناماسز تەتۇ كۇشەيتىلەدى. اۋرۇدان ساقتانۇ - تىزگىندەۋ تورلا-رى اقاۋسىزداندىرىلىپ، مەدەۋ مەن الدىن اۋدى سايدە-كەستىرۇ جەبەلىپ، الەۋمەتتىك دەنساۋلىق ساقتاۋ قوسىنى قۇرىلىسى كۇشەيتىلىپ، اۋىر ىندەت جاعدايىن باقىلاۋ - تەكسەرۇ، ساقتاندىرۇ، ەيدەمىمولوگياللىق تەكشەۋ جانە شۇعل ʼغىر جاقى تەتۇ قابىلەتى جوعارىلاتىلادى. ۋكە-مەتتىك شىپاخاناىلاردىڭ جالبىلىق رەفۇرماسى جانە جوعا-رى ساپالى دامۇى تەرەڭدەتەلەدى. مەدەۋ قۇرىلمىپاردە-نىڭ اقى اۋى مەن قىزمەت وتەۋى ارىناغا تۇسىرىلىپ، ىندەت سەبەبىمەن قىيىنلىققا ئىپ بولغان مەدەۋ قۇرىل-لىمىدارى جالغامسى سەبەبلەندەندى، انا - بالالار اۋرۇلا-رى ʼبولىمى، رۇحانى ساۋلىق، قارتار تىشپاگەرلىگى سىپاقە-تىلارعا قىزمەت وتەۋدەگى ۋلىقلىقتار تولقنئادى. جۇڭگوشا، باتىسشا شىپاگەرلىككە بىردەي ʼمان بەرۇگە تاباندى بولپ، جۇڭگوشا شىپاگەرلىك، ەدارى - دارمەك سىتەرىن كۇلدەندىرۇ مەن دامىتۇعا قولداۋ كورسەتۇ تەبىئى ارتتە-رىلىپ، جۇڭگوشا شىپاگەرلىك، ەدارى - دارمەك جالبىلىق رەفۇرماسى ىلگەرلەتەلەدى. اۋىل - قىستاق شىپاگەرلەردە-نىڭ مامىلە قامناماسزىدىعى مەن مىتتالاندندىرۇ ساپاساتى تىپا-ناقتاندىرىلادى جانە كەمەلدەندىرىلەدى، دارەجەگە ʼيو-لىپ دىياگنوز قويۇ - مەدەۋ جانە مەدەلۇ ʼئىئارتىپىن جاقسارتۇ ۋزدىكىسىز ىلگەرلەتەلىپ، مەملەكتتىك، ولكە-لىك وڭىرلىك مەدەۋ وتالىمىن قۇرۇ جەدەلدەتەلەدى، ساپالى مەدەۋ بايلىغىن قالا، اۋدانئارعا كەڭەيتۇ ىلگەرە-لىتەلىپ، نەگىزكى ساتىلاردىڭ اۋرۇدان ساقتانۇ جانە اۋرۇدى مەدەۋ قابىلەتى جوعارىلاتىلىپ، بۇقارانىڭ جاقىن جەردەن ەتپىتپە دە تاماشا مەدەلۇگە قىزمەت وتەۋدەن يىگىلكتەنۇنەنە مۇمكىندىك جاسالادى.

قوعامدىق قامناماسزاندندىرۇ جانە قىزمەت وتەۋ كۇشەيتىلەدى. كاسىپورىندارداعى جۇمىشى - قىزمەتكەر-لەردىڭ نەگىزكى زەينەتكەرلىك قاقمىسىزداندىرۇن مەملە-كەت بويىشنا ʼغىر تۇتاس جوسپارلاۋ ورنىقتى اىتقارىلىپ، زەينەتكەرلەردىڭ نەگىزكى زەينەتاقىسى مەن قالا، اۋىل تۇرغىنئادرىنىڭ نەگىزدىك زەينەتاقى ولىشىمى الايقتى جو-عارىلاتىلىپ، ۋاعىندا، تولىق تاراتىلۇننا شىنايى كەپىلدىك ەتەلەدى. ʼكۇشىشى تىرەكتىك زەينەتكەرلىك قاقمىسىزاندە-دىرۇى ۋزدىكىسىز جۇبەلى دامىتىلادى. جۇمىس ۋستىندە جارالانۇ جانە جۇمىسىىزدىق قاقمىسىزداندندىرۇن ولكە دا-رەجەلى ʼغىر تۇتاس جوسپارلاۋ جەدەل ىلگەرلەتەلەدى. اسكەرلەر مەن اسكەرلەردىڭ وتباسىنداعىلارعا، اسكەر-دەن بوساعان اسكەرلەرگە جانە باسقا دا قامقورلىق جاساۋ ويىبەكىلىنەرە شەرەكتە قاقمورلىق جاساۋ قىزمەتى ويداعىداي سىستەلەدى. خالىتلىق قارتانۇننا بەلسەنە شارا قولدانىلىپ، ۋيدە قاراۋ جانە الەۋمەتتىك اۋماق قۇرىلمە-دارىندا كۇتۇ ʼوزارا ساپەكسەكن، مەدەلۇ مەن كۇتىمە-دەلۇ بىرىلەسكەن زەينەتكەرلىك كۇتىمدەۋ جۇبەيسى جەدەل قۇرىلادى. قالا مەن اۋىلداى زەينەتكەرلىك كۇ-تىمدەۋگە قىزمەت وتەۋ ساپاللاندىرىلىپ، قوعامدىق كۇشەردىڭ كۇندىز قارايلاىسۇ، تاماقئانۇعا، نازالققا كو-مەكتەسۇ، ساۋىقتىرۇ، كۇتىمدەۋ سىياقتىلار جونىندە قىزمەت وتەۋنە قولداۋ كورسەتەلەدى، ۇزاق ۋاقىت كۇ-تىمدەۋدى قامسىزداندندىرۇ ʼئىجۇزىمىن تۇپىندەردە سىناق تەتۇ ورنىقتى ىلگەرلەتەلەدى، اۋىل - قىستاقئاردىڭ ʼوزا-را كومەكتەسۇ فورماسىنداعى قارتاردى كۇتىمدەۋ جونە-نەن قىزمەت وتەۋ سىتەرىن دامىتۇننا دەم بەرىلىپ، قارتار ۋقۇ - اعارتۇىن دامىتۇدا جاڭغالق اشىلىپ، قارتار ʼسىنىڭ جانە قارتار كاسىپىنىڭ جوعارى ساپالى دامۇى ىلگەرلەتەلەدى. ʼئۇش بالالى بولۇعا رۇقسات تەتۇ سايا-ساتىنىڭ ساپەكسىستى شارالارى كەمەلدەندىرىلەدى، ʼئۇش جاستان تومەنگى سايىلەردە باغۇ قاراجاتى جەكەلەر تاپسى باجسىندى ارناۋلى قوسىمشا قاراجات رەتىندە شە-ھاربى تاستاۋ كولەمىنە نەگىزىلىپ، جالبىغا ʼئىپىمدى اما-ناپتەين باغىپ - قاغۇ جونىنەن قىزمەت وتەۋ ʼئۇرلى جولا-دارمەن دامتىلىپ، وتباسنىڭ پەرزەنت كورۇ، باغىپ -

قاغۇ، تارىبەلەۋ اۋىرتپاللىعى جەڭىلدەتەلەدى. ازامات جا-سىنا تولماعانداردى قورعاۋ جانە پىسخىكالىق اقاۋسىز-دىق تارىبەيسى كۇشەيتىلەدى. مۇگەدەك بولۇدان ساقتانۇ جانە ساۋىقتىرۇ جونىنەن قىزمەت وتەۋ دەڭگەبى جوعاردە-الاتىلادى. ھالىق تۇرمىسىن تۇبەسىلى قامناماسز تەتۇ مەن قىيىنلىققا تاپ بولغان بۇقارانى قۇتقارۇ كۇشەيتىلە-دى، قامناماسز تەتۇگە تىپىستەلەرىن مۇمكىندىكتىڭ بارىندە-شا قامناماسز تەتۇگە، كومەكتەسۇگە تىپىستەلەرىنە مۇمكىندە-دىكىنىڭ بارىنشا كومەكتەسۇگە قۇلىشىنى جاسالادى. بۇقارانىڭ تۇرغىن ʼۇي قاجەتى ۋزدىكىسىز ويداعە-داي قامناماسزاندندىرىلادى. ʼۇي ساۋدااۋماعا مەسەس، تۇرۇعا ارىئالغان دەگەن ۋستانىمعا تاباندى بولپ، جاڭغا دامۇ ۋلگىسىندە زىدەنىس جاسالادى، جالغا اۋ مەن ساتىپ اۋدى قاتار اتقارۇعا تاباندى بولپ، ۇزاق مەرە-مىتىلادى، قامناماسزىدىق تۇرغىن ʼۇي قۇرىلىسى ىلگەردە-لمەتىلىپ، ئاۋاز ʼۇي بازارىنىڭ ʼۇي ساتىپ اۋشىلاردىڭ ۋيلەسەمدى تۇرغىن ʼۇي قاجەتىن ʼئىپتپە دە جاقسى قانا. عاتئاندىرۇننا قولداۋ كورسەتىلەدى، جەر باغامى ورنىقتە-رىلىپ، ʼۇي باغامى ورنىقتىرىلىپ، مەجەلى مەرزىم ور-نىقتىرىلىپ، قالا جاعدايىنا قاراي شارا قولدانىلىپ، ʼۇي-جاي شارۋاشلىقىنىڭ ۋتىمدى اىنالىمى مەن اقاۋسىز دامۇى جەبەلەدى.

ھالىق بۇقاراسىنىڭ رۇحانى مادەنىيەت تۇرمىسى با-يىتىلادى. سوتسىيالىستىك وزەكتى قۇن كوزقارامى جەتىلدە-دىرىلىپ جانە امالياتنا ايگىلەنىپ، بۇقارالىق رۇحانى ور-كەنىيەتتى جارىنقا شىعارۇ نەرەڭدەتەلەدى. اقپارات - باسپاسوز، رادىيو، كىنو، تەلەۋىزىيا، ادەبىيەت - كورمەونەر، فىلو-سوفيا، قوعامدىق ىلىم جانە ارچىۋ، ت. ب سىتەرى كۇلە-دەندىرىلەدى. جالبى خالىتتىق كىتاپ ۋقۇ ئىشكەرىلەي ىلە-گەرلەتەلەدى. بىتتەرنەت مازمۇنى قۇرىلىسى كۇشەيتىلىپ جانە وندا جاڭغالق اشىلىىپ، بىتتەرنەت ەكولوگياسىن باسقارۇ تەرەڭدەتەلەدى. الەۋمەتتىك مادەنىيەتتى سىفغر-لاندىرۇ قۇرىلىسى ىلگەرلەتەلىپ، نەگىزكى ساتى مادەندە-يەت قۇرىلمىلارنىڭ ورنالساۋىن ساپاللاندىرۇ جانە بايدە-لىقتان تەڭ يىگىلكتەنۇ جەبەلىپ، ساپالى مادەنىيەت نەمە-دە مەن قىزمەت وتەۋ ۋسىنىمىنىڭ اياسى كەڭەيتىلە-دى. مادەنىيەت كاسىپىنىڭ دامۇننا قولداۋ قورسەتىلەدى، جۇڭخۇانىڭ ئاڭداۋلى ەداستۇرلى مادەنىيەتتە مۇراڭەرلىك ەتىلىپ جانە ونى اسقاقتاپ، مادەنى مۇرالاردى، بايىر-عى كىتاپئاردى قورعاۋ، پايدالانۇ جانە بەيزاتنىق مادەندە-يەت مۇرالارېن قورعاۋ، وعان مۇراڭەرلىك تەتۇ كۇشەيتىدە-لەدى. مەملەكەت مادەنىيەت باقشاسى قۇرىلىسى ىلگەرلە-تىلەدى، بەييجىڭ قىسقى ۋيلېيىدادىسىنىڭ، مۇگەدەكتەرە-ۋيلېيىدادىسىنىڭ مۇراعاتاتىرىن ويداعىداي پايدالانىپ، قاز - مۇز سېورتى مەن قاز - مۇز كاسىيى دامىتىلادى. بۇقازار-نىڭ قاسىنان ئابىلاتىن دەنە تارىبەى الاك - قۇرىلمىلارنى سالىنىپ، جالبى خالىتتىق دەنە شىنىقتىرۇدىڭ سالتقا اينال-ۇننا دەم بەرىلەدى.

قوعامدىق باسقارۇدا بىرگە قۇرۇ، بىرگە باسقارۇ، بىرگە يىگىلكتەنۇ ىلگەرلەتەلەدى. خالىتلىڭ الاڭسىز تىرە-شىلگى، قوعامنىڭ تىنىشىعى، ʼئىئارتىبى جەبەلەدى. نەدە-گىزكى ساتىلاردىڭ قوعامدىق باسقارۇنىدا جاڭغالق اشە-لەدى جانە كەمەلدەندىرىلەدى، الەۋمەتتىك اۋماقتىڭ قىزمەت وتەۋ قۇنىكسىياسى كۇشەيتىلەدى، قوعامدىق سا-مىلدىرۇ جۇبەيسى قۇرىلىسى نەغىشلىنادى، نەگىزكى جۇ-لاردىڭ باسقارۇ قابىلەتى جوعارىلاتىلادى. قوعامدىق سەنمىدىلىك جۇبەيسى اقاۋسىزداندندىرىلادى. قوعامدىق قىزمەت دامتىلىپ، قوعامدىق ۋيىم، ادامكەرشلىك تۇر-عدان قۇتقارۇ - كومەك بەرۇ، ەرىكتى قىزمەت وتەۋ، الەۋمەتتىك يىگىلكتىكى مەيىر ارناۋ قاتارلىلاردىڭ اقاۋسىز دامۇننا قولداۋ كورسەتىلەدى. ايەلدەر مەن بالالاردى الداپ ساتۇ، ساتىپ اۋ قىلىشىقتىق ارەكەتتەنە قاتاڭ-سوقتى بەرىلىپ، ايەلدەردىڭ، بالالاردىڭ زاڭدى ۋقىق - مۇدەدەسى باتىل قامناماسز ەتىلەدى، قارتارعا، مۇگە-دەكتەرگە قامقورلىق جاساۋ، قىزمەت وتەۋ جۇبەيسى كە-مەلدەندىرىلەدى. ارىز - ارمان ʼئىجۇزىمى كەمەلدەندىردە-لىپ، قايشىلىقتار مەن داۋ - شارالاردى ʼغىر - بىرلەپ تەكسەرىپ شەشۇ كۇشەيتىلىپ، بۇقارانىڭ ورنىدى تالايى زاڭ بويىشنا دەر كەزىندە شەشىلەدى. قوعامدىق بىسېجو-لوگياللىق قىزمەت وتەۋگە ەمان بەرىلەدى. الەۋمەتتىك زاڭدىق قىزمەت وتەۋ جانە زاڭدىق كومەك بەرۇ كۇشەي-تىلەدى. اجاتاتان ساقتانۇ، اجات زىمانىن ازايىتۇ، اجاتتىن قۇتقارۇ جانە شۇعل قۇتقارۇ قابىلەتى جوعارىلاتىلىپ، تاسقىن، قۇاڭشىلىق، ورمان، جايىلىم ʼورت اباتى، گەو-لوگياللىق ابات، جەر سىلكىنىسى سىياقتىلاردان ساقتانۇ جانە اۋا رايى جونىنەن قىزمەت وتەۋ ويداعىداي سىتەلە-دى. ازىق - تۇلكىنىڭ تۇتاس تىزبەكتەنگى ساپا ھاۋپسىز-دىگىن باقىلاۋ - باسقارۇ قاتانىتىلادى. ۋندىرىس ھاۋپدە-سىزدىكى جاۋاپكەرشلىگى مەن باسقارۇ ʼئىجۇزىمى تىپاناقە-تاندندىرىلىپ، ۋندىرىس ھاۋپسىزدىكى جونىندەگى ʼئۇش جىلدىق ارناۋلى جونىگە ساۋا ارەكەتنى ئىشكەرىلەي ورىسە-تەتەلەدى، اۋىر، ەرەكشە اۋىر شىراعلاڭلاردىڭ تۇىلۇى ۋونمىدى تىزگىندەلەدى. مەملەكەت ھاۋپسىزدىگى جۇبە-سى مەن قابىلەت قۇرىلىسى ىلگەرلەتەلەدى، بىتتەرنەت ھاۋپسىزدىگىن، ساندى مالىمەت ھاۋپسىزدىگىن جانە جەكە نىفورماتسىيانى قورعاۋ كۇشەيتىلەدى. قوعام اماندە-مەن كەشىندى باسقارۇ كۇشەيتىلىپ، قارا قوعام سىيياتتى ۋيىمدار مەن سۇرقيا قۇشەتقى الاستالۇدىڭ ۋدايلاشۇنى ىلگەرلەتەلىپ، زاڭغا قارشى ʼئۇرلى قىلىشتىاردان باتىل ساقتانىپ جانە وعان سوققى بەرىلىپ، اناعۇرلم جوعارى دەڭگەبىدەگى تىنىش جۇڭگو، زاڭمەن باسقارلاتىن جۇڭگو قۇرىلادى.

ۋاكىلدەر!

جاڭا جاعداي مەن مىندەتتەر الدىندا، ەر دارەجەلى ۋكەمتەتەر پارتيئا 19 - قۇرىلتايىنىڭ جانە 19 - كەزەكتى ورتالىق كوئىتەتلىنىڭ ەرەكتى جالبى ھاجىلىستەرىنىڭ رۇحىن جاپپاي دايەكتى تىپاناقئاندىرىپ، ەكىنى تۇرقاتئادە-دىرۇدىڭ ʼشەشۇشى ʼمانىن تەرەڭ ئانىپ، ʼئىئورت ئا-نەىدى ʼ كۇشەيتىپ، ʼئىئورت سەنمىدى ʼ بەكەمدەپ، ʼەكىنى قورعاۋدى ʼ ورنىداپ، يدەيادا، ساپاسىدا، ارە-كەكتە شى جىيىنىڭ جولداستى ۋىتقى ەتكەن پارتيئا ورتالىق كوئىيەتتەمەن وسكەلەڭ ʼغىر اۋىزىدىلىقتى سانالى تۇردە جازباي، ۋكەمەت سىتەرىن جارىيا ۋستازدى تەرەڭدەتەپ، زاڭمەن باسقارلاتىن ۋكەمەت قۇرىلىمىن كۇشەيتۇ كەرەك. دارەجەلەس ھالىق قۇرىلتايىنىڭ جانە ونىڭ تۇ-راقتى كوئىيەتتىنىڭ باقىلاۋىن زاڭ بويىشنا قابىلداۋ، ھالىق ساپاسى گەڭسەنىنىڭ دەموكراتىپالىق باقىلاۋىن سانا-لىللىقپەن قابىلداۋ، قوعامنىڭ جانە جۇرتشىلىق پىكىرىنىڭ باقىلاۋىن ىرتقىلىقپەن قابىلداۋ كەرەك. قازىنالىق باقە-لاۋدى، ستاتىستىكالىق باقىلاۋدى كۇشەيتۇ كەرەك، جۇ-مىسىنى ۋيىمى، كوممۇنىستىك جاستار دادعى، ايەلدەر بىرلەستىگى سىياقتى بۇقارلىق ۋيىمدار مەن توپتاردىڭ رولىن اناعۇرلم ويداعىداي ساۋلەلەندىرۇنە قولداۋ كورسەتۇ كەرەك. پارتيئانى جاپپاي قاتاڭ باسقارۇدى ئا-باندلىقپەن ىلگەرلەتەپ، پارتيئا سىتېلى، پاكىتك قۇرىلدە-سىن جانە شىرىكتەسۇگە قارسى تۇرۇ كۇرەسىن ئىشكەردە-لمى ۋردىستەتۇ كەرەك. پاك ۋكەمەت قۇرىلىمىن كۇشەيتۇ كەرەك. پارتيئا تارىمىن ۋپرەنۇ تارىبەسىنىڭ جەتىستىكتە-رىن بەكەمدەۋ كەرەك. ۋكەمەت قىزمەتكەرلەرى زاڭدىق باقىلاۋدى، باقىلاۋ - تەكسىرۇ تاراۋلارنىڭ باقىلاۋىن جانە خالىتلىق باقىلاۋىن ساناللىقپەن قابىلداپ، خالىققا قا-شانددا جۇرەگىنىڭ تورىنىەن ورىن بەرىپ، خالىقتىڭ قالاۋلى قىزمەتكەرى دەگەن اتقا لايىق بولۇ كەرەك.

قىيىنشىلىق پەن سىن - ساپىستارعا توتەپ بەرۇ ʼئۇشنى، ەر دارەجەلى ۋكەمتەتەر مەن لاردىڭ قىزمەتە-كەرلەرى، ʼسوز جوق، قىزمەتتىڭ ۋدەسىننەن شىعەپ، ھالىق ʼئۇشنى شوگەلدىكپەن قىزمەت سىتەپ، زەينىن - زەردەسىن، كۇش - قۇتىنى شوغىرلاندىرا ۋتىرىپ، دامۇدى مىقتى يىگەرىپ، ھالىق تۇرمىسىن قامناماسز تەتۇ كەرەك. دامۇدىڭ ماڭغايالى دىي ماڭغۇدى مىندەت كەنەدە-دىگىنە تاباندى بولپ، جاڭغا دامۇ ۋستانىمىن، ʼسوز جوق، جاپپاي تىپاناقئاندىرىپ، جوعارى ساپالى دامۇدى ىلگەرلەتۇ كەرەك. ورتالىقتىڭ 8 ʼئۇرلى بەلگىلەمەسىنىڭ رۇحىن تاباندلىقپەن تىپاناقئاندىرىپ، ʼئىئورت بۇرىس سىتىلدى ʼ، اسرەسە، فورماشلىقتى، تورەشلىدىكى قا-جىماي - تالپاي باتىل تۇزەتەپ، ات ʼئۇستى الدارقاقتۇعا، ʼغىر - بىرىنە بىتەرەملەۋگە باتىل قارسى تۇرۇ، ۋقىمىنغان ʼئوز بىلكەنىشىنى پايدالانۇدى، قىزمەت ەدىسى ʼئۇستىرت، دۈرەكى بولۇدى باتىل تۇزەتۇ كەرەك. ھالىق بۇقاراسە-نىڭ ھال - جاعدايىن قاشانددا كوكەيدە ساقتاپ، ناقتى جاعدايدى يەلەپ، ناقتى سىتەردى سىتەپ، ناقتى ونمىدە-لىسككە ۋمتىلىپ، ھالىق تۇرمىسى جاعىنداعى كوكەي تەستى ماسەللەرگە دەر كەزىندە جاۋاپ قايتارىپ، بۇقا-رانىڭ زاڭدى ۋقىق - مۇدەدەسىنە نەقۇرايدى قاراپ اۋىر اعاتىتق جىبەرىگەن، جاۋاپكەرسىزدىك سىتەنگەن ماسەلە-لەردى باتىل تۇردە قاتاڭ ʼغىر جايلى تەتۇ كەرەك. ورتا-لىق پەن جەرەگىلىكتى ورنىداردىڭ ەكى بەلسەندىلىگىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، ھالىق بۇقاراسنىڭ ʼئول جاساە-پازىدىق رۇحىنا قۇرمەت تەتۇ، ساپاساتىتى اتقارۇدا ʼغىر قۇرىقپەن ايدىۋان ʼ، ساتىنلار بويىشنا كورسەكتىش قوسۇدان ساقتانىپ، نەگىزكى ساتىلاردىڭ اۋىرتپاللىغىن ۋزدىكىسىز جەڭىلدەتۇ كەرەك. مىتتالاندندىرۇ جانە قورعاۋ مەخانىزمىن اقاۋسىزداندندىرىپ، بارشا كادىرلاردىڭ باتىلدىقە-پەن جاۋاپكەرشلىك ارقالاۋىننا، ئىسكەرلىك كورسەتۇگە شەبەر بولۇننا قولداۋ كورسەتۇ كەرەك. بۇكىل ەل بو-يىشنا جوعارىدان تومەنگە دەيىن ʼغىر نىيەتپەن بارىشنا كۇش سالىپ، ەمىستى قاجىرلىقپەن تىغىللىقتى سىتە-سەك بولغانى، ʼسوز جوق، نىڭ دامۇ ناتىچەلەرىن جا-راتا الامىز.

ۋاكىلدەر!

غىز ۋلتىتق وڭىرلىك اۋتونومىيا تۇزىمىنە تاباندى بولپ جانە ونى كەمەلدەندىرىپ، جۇڭخۇا ۋلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەكەمدەۋدى نەگىزكى جەلى ەتىپ، ۋلتىئاز-دىڭ دارالساۋىن، شىتەسۇىن، توسعىۋىن جەبەپ، ۋلتىئاز-و